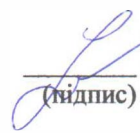

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська
політехніка»
ННІ природокористування та гуманітарних наук
Кафедра харчових технологій та екології
СИЛАБУС
Цивільний захист та охорона праці в галузі

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

 Челябієва В.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)
« 07 » 06 2024 р.

Розробник (-и): Денисова Наталя Миколаївна
Кандидат технічних наук, доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) (підпис)

Силабус навчальної дисципліни обговорено на
засіданні кафедри харчових технологій та екології

Протокол від « 07 » 06 2024 р. № 7

УЗГОДЖЕНО з гарантом освітньої програми: О. І. Пономаревська.
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну

Тип дисципліни	Обов'язкова, ОК 2
Мова викладання	Українська
Рік навчання та семестр	2024-25 навч.рік, курс 1, семестр 2, ОПП «Дизайн візуальних комунікацій» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 02 «Культура та мистецтво»
Викладач (-и)	Денисова Наталя Миколаївна, доцент кафедри харчових технологій та екології, к.т.н., доцент
Профайл викладача (-ів)	http://ht.stu.cn.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=5
Контакти викладача	Чернігів, вул. Шевченка 95, каб. 431. E-mail: 4386793@gmail.com 0634386793

2. Анотація курсу. Вивчення вимог охорони праці та питань цивільного захисту у вищій школі відбувається безперервно і комплексно. Підготовка студентів в рамках обов'язкової дисципліни «Цивільний захист та охорона праці в галузі» спрямована передусім на формування світогляду, вироблення ідеології безпечного мислення і поведінки, і забезпечує майбутніх фахівців інструментарієм не лише щоденного безпечного контактування з навколишнім середовищем, а й готує до майстерного безпечного виконання різної складності

технологічних процесів. Завдяки цій дисципліні майбутній фахівець має опанувати філософію безпеки локальних екосистем, вміти будувати логічне дерево подій виникнення небезпеки, визначати існуючі проблеми безпеки. Уміння вирішувати типові задачі охорони праці та цивільного захисту відповідно до посадових обов'язків і особливостей професійної діяльності майбутніх фахівців шляхом опанування безпечними методами та прийомами ведення робіт.

3. Мета та цілі курсу. *Мета* - формування знань та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти (ЗВО) має набути або розширити наступні загальні (ЗК) *компетентності*:

ЗК 6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 7. Здатність до ініціативності, відповідальності та навички до превентивного і аварійного планування, управління заходами безпеки професійної діяльності, уміння приймати рішення у складних та непередбачуваних ситуаціях, лідерські якості та знання міжнародних норм і законодавства України у сфері безпеки життєдіяльності населення, системи управління охороною праці та цивільного захисту

Завдання, які вирішуються в процесі вивчення дисципліни:

- 1) забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах в мирний та особливий періоди;
- 2) ефективне управління охороною праці;
- 3) формування відповідальності посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

4. Результати навчання. Під час вивчення дисципліни ЗВО має досягти або вдосконалити наступні *програмні результати навчання* (ПРН), передбачені освітньою програмою:

ПРН 18. Уміння забезпечувати гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності за колективну та власну безпеку; використовувати методи превентивного та аварійного планування, керувати заходами з безпеки професійної діяльності, приймати рішення у складних та непередбачуваних ситуаціях, вирішувати професійні завдання з урахуванням вимог цивільного захисту та охорони праці.

5. Пререквізити. Передумовою для вивчення дисципліни є успішне засвоєння дисципліни в бакалавраті: «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці».

6. Обсяг курсу.

Загальна кількість кредитів – 3, кількість годин – 90.

Вид заняття	Загальна к-сть годин
Лекції (з використанням системи дистанційного навчання Moodle)	12
практичні заняття (аудиторне або з використанням системи дистанційного навчання Moodle)	12
самостійна робота (з використанням системи дистанційного навчання Moodle)	66
Всього кредитів	3 (90 год)

7. Тематика курсу.

Перелік тем лекційних занять:

1. Міжнародні та державні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці

2. Система управління охороною праці. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці на підприємствах.
3. Навчання з питань охорони праці працівників та посадових осіб. Травматизм та професійні захворювання. Розробка працезохоронних заходів на об'єктах господарювання.
4. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві
5. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах.
6. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити НС. Планування заходів з питань цивільного захисту. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.

Перелік тем практичних робіт:

Практична робота №1. Моніторинг та визначення рівнів небезпек під час виникнення надзвичайних ситуацій

Практична робота №2. Оцінка інженерної обстановки під час аварій на об'єктах підвищеної небезпеки (радіаційна обстановка)

Практична робота №3. Оцінка інженерної обстановки під час аварій на об'єктах підвищеної небезпеки (хімічна обстановка)

Практична робота №4. Оцінка умов праці на робочих місцях підприємств

Практична робота №5. Розслідування та облік нещасних випадків та профзахворювань на виробництві

Практична робота №6. Аналіз та оцінка розділу з охорони праці в колективному договорі.

Перелік питань для самостійної роботи:

Змістовий модуль 1. Будова та забезпечення системи цивільного захисту на підприємствах галузі

1. НС, причини виникнення та складові системи їх моніторингу.
2. Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС, стану впровадження превентивних заходів щодо зменшення їхніх масштабів.
3. Ідентифікація та паспортизація об'єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки.
4. Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків.
5. Структурно-функціональна модель протидії НС (попереджувальна, компенсаційна, комплексна тощо).
6. Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів НС.
7. Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру.
8. Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на ОПН та пом'якшення їхніх наслідків.
9. Класифікація вибухо-, пожежонебезпечних зон. Характеристика ступенів руйнування.
10. Визначення категорій приміщень, будинків і споруд за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
11. Противибуховий та протипожежний захист ОГ, основні заходи захисту від техногенних вибухів та пожеж.
12. Засоби усунення пожеж: стаціонарні, ручні та пересувні. Вимоги пожежної безпеки до шляхів евакуації. Планування дій персоналу підприємств та організацій при пожежах.
13. Характеристика зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження.
14. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на підприємствах.
15. Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку.

16. Характеристика зон небезпечних геологічних процесів і явищ. Визначення показників, що характеризують ушкодження будівель, споруд та обсяги завалів у зонах НС, спричинених природними чинниками фізичного походження.
17. Характеристика зон затоплень, які виникають під час руйнування підпірних споруд (греблі) водосховищ. Визначення параметрів, характеру руху хвилі прориву при повному руйнуванні підпірних споруд водосховища.
18. Заходи щодо захисту населення при катастрофічних затопленнях.
19. Шляхи і способи підвищення стійкості роботи промислових об'єктів.
20. Захист та раціональне розміщення основних виробничих фондів, зонування території об'єкту.
21. Захист технологічного обладнання.
22. Підвищення стійкості виробничих будівель і споруд, комунально-енергетичних і технологічних мереж.
23. Служба оповіщення і зв'язку цивільного захисту. Побудова систем централізованого оповіщення.
24. Принципи побудови локальних систем оповіщення. Організація зв'язку під час виконання рятувальних та інших невідкладних робіт.
25. Ліцензування діяльності об'єкту підвищеної небезпеки. Страхування відповідальності за завдану шкоду внаслідок експлуатації небезпечного об'єкту.

Змістовний модуль 2. Організація охорони праці в промислових галузях України, на підприємствах, організаціях та установах

26. Соціальне партнерство (соціальний діалог) в охороні праці.
27. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності».
28. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці.
29. Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі.
30. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.
31. Органи державного нагляду за охороною праці.
32. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.
33. Держпраці. Права і відповідальність посадових осіб.
34. Положення про організацію системи управління охороною праці на підприємстві.
35. Планування заходів з охорони праці. Види планування та контролю стану охорони праці.
36. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007.
37. Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці. Основні складові інтегрованої системи менеджменту. Функціональні та організаційні особливості.
38. Галузеві системи управління охороною праці. Мета та принципи функціонування.
39. Служби охорони праці місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.
40. Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства галузі.
41. Мета та завдання розслідування нещасних випадків. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Обставини, за яких проводиться розслідування.
42. Розслідування хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві.
43. Розслідування та облік нещасних випадків.
44. Спеціальне розслідування нещасних випадків.
45. Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невикробничого характеру.
46. Дослідження та профілактика виробничого травматизму.
47. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин.
48. Методи дослідження виробничого травматизму. Показники частоти та тяжкості травматизму.

49. Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності.
50. Аналіз умов праці у галузі за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.
51. Вимоги до санітарного контролю за станом повітря робочої зони.
52. Особливості заходів електробезпеки на підприємствах галузі.
53. Вимоги безпеки до виробничих і допоміжних приміщень.
54. Особливості охорони праці при ремонтних роботах, під час вантажно-розвантажувальних робіт.
55. Вимоги безпеки праці під час експлуатації систем опалення, вентиляції і кондиціонування повітря.
56. Вимоги до працівників певних категорій і порядок допуску їх до роботи.
57. Шкідливі хімічні речовини, біологічні чинники, виробничий пил. Мікроклімат робочої зони.
58. Вібрація, шум, інфразвук, ультразвук.
59. Виробничі випромінювання.
60. Важкість праці: Динамічні, статичні навантаження. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці.
61. Організація наукових досліджень та основні наукові проблеми в галузі охорони праці.
62. Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Загальнодержавна (національна), галузеві, регіональні програми.
63. Автоматизовані системи управління охороною праці, обліку, аналізу та дослідження травматизму.
64. Основні витрати з охорони праці на підприємстві.
65. Перелік заходів та засобів з ОП, витрати на здійснення та придбання яких включається до валових витрат.
66. Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування.
67. Соціальне страхування від нещасних випадків.

8. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Рейтингове оцінювання за 100-бальною системою: поточний контроль – 80 балів (відвідування занять, виконання завдань для самостійного опрацювання, робота під час практичних занять, модульний контроль); модульний контроль (2 тестових модуля (в системі Moddle) – 20 та 18 балів відповідно), всього 40 балів за модулі; підсумковий контроль – 20 балів (диференційований залік).
Практичні заняття	Відвідування занять, активність, підготовленість до практичних занять – до 6 балів. Правильність виконання завдань за індивідуальним варіантом вихідних даних – до 18 балів. Захист практичних робіт на заняттях або на консультаціях - до 18 балів. Всього 42 бали за 6 практичних робіт (по 7 балів за кожен роботу).
Умови допуску до підсумкового контролю	Семестровий контроль у вигляді диф.заліку проводиться під час сесії з 3 теоретичними запитаннями: по 5 балів максимум за кожне та однієї задачі з курсу практичних робіт (максимум 5 балів). Оцінка за результатами вивчення дисципліни формується шляхом додавання підсумкових результатів поточного контролю до залікової оцінки. Необхідно набрати за поточний контроль не менше 40 балів. Підсумковий контроль (залік) оцінюється максимум в 20 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Будова та забезпечення системи цивільного захисту на підприємствах галузі	
Виконання практичних робіт	0...21
Написання модулю	0...20
Змістовний модуль 2. Організація охорони праці в промислових галузях України, на підприємствах, організаціях та установах	
Виконання практичних робіт	0...21
Написання модулю	0...18
Усього поточний і проміжний модульний контроль	0...80
Семестровий контроль - диференційований залік	0...20
Разом	0...100

9. Політики курсу.

До загальної політики курсу відноситься відвідування занять очно або в дистанційній формі відповідно до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл. Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення практичних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Ці складові дозволяють набрати більшу частку оцінки за підсумковий контроль. Консультації відбуваються в аудиторіях університету або у дистанційній формі у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка»

Політика дедлайнів

Захист практичних робіт відбувається за контрольними запитаннями, що знаходяться в методичних розробках після кожної практичної роботи. Своєчасність виконання практичної роботи дає можливість отримати 3 бали (за захист) з 5 балів (всього за роботу) автоматично під час заняття за розкладом, за умови повного виконання всіх завдань. Відповідно, максимальна оцінка за невчасно здані роботи зменшується на зазначену кількість балів. Ці бали можуть бути отримані на консультаціях під час усного спілкування та відповіді на зазначені питання. Виключенням може бути наявність поважних причин несвоєчасної здачі зазначених робіт (хвороба, участь в зазначений час в інших видах навчальної, наукової чи організаційної роботи, що підтверджується відповідним документом).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проектах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, винаходи, патенти, авторські свідоцтва за напрямками курсу.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема, списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До студентів, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне

проходження певних етапів).

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час проведення підсумкового контролю.

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти за даною спеціальністю з освітніх компонент, спрямованих на отримання компетенцій з цивільного захисту та охорони праці в галузі можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення «Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ ЧП» шляхом співставлення отриманих програмних результатів навчання та компетентностей. У випадку проходження подібного курсу з інших спеціальностей перезараховані можуть бути лише теми, орієнтовні на блок питань з цивільного захисту.

8. Рекомендована література

1. Система дистанційного навчання ЧНТУ. Курс: – Цивільний захист та охорона праці в галузі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=6262>

2. Цивільний захист та охорона праці в галузі. Методичні вказівки до виконання практичних робіт / Укл.: Денисова Н.М., Буяльська Н.П. – Чернігів: НУЧП, 2022. – 143 с.

3. Цивільний захист та охорона праці в галузі. Практикум для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Адміністративна та цивільна юстиція» зі спеціальності 081 Право, галузі знань 08 Право/Денисова Н.М. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – 91 с.

4. Цивільний захист та охорона праці в галузі. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи / Укл.: Денисова Н.М., Буяльська Н.П. – Чернігів: НУЧП, 2022. – 14 с.

5. Правознавство та правові основи цивільного захисту України. Навчальний посібник: видання 2-ге, перероблене і доповнене / Р.С. Яковчук, Д.О. Чалий, Є.В. Кобко, А.В. Саміло.- Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2023. - 532 с.

6. Цивільний захист і охорона праці в галузі : навч. посіб. / С. О. Ковжога, С. А. Тузіков, Є. В. Карманний, А. П. Зенін. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого», 2018. – 192 с.

Нормативна література

1. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
2. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
3. ДСТУ 2293:2014. «Охорона праці. Терміни та визначення понять».
4. Закон України Про охорону праці URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
5. Закон України Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.
6. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>.
7. Типове положення Про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0316-07#Text>.
8. Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-93#Text>.
9. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-92-%D0%BF#Text>.

10. Методичні рекомендації для проведення атестації робочих місць за умовами праці. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0041205-92#Text>.
11. НПАОП 0.00-7.11-12. Загальні вимоги стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників. Затв. Наказом МНС України №67 від 25.01.2012.
12. ДСТУ ISO 45001:2019 Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 45001:2018, IDT). URL : http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=88004.
13. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0472-14#Text>.
14. «Кодекс законів про працю України» N 322-VIII від 10.12.71 (редакція станом на 25.07.2023). Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
15. Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII Про національну безпеку України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
16. Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX Про критичну інфраструктуру. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>.
17. ДСТУ EN ISO 22300:2017 Безпека суспільства. Словник термінів (EN ISO 17 22300:2014, IDT; ISO 22300:2012, IDT). 55. ДСТУ 3891:2013 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять.
18. ДСТУ 5058:2008 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Основні положення. З поправкою.
19. НАПБ Б.07.033-2013 Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.
20. ДБН А.3.1-9:2015 Захисні споруди цивільного захисту. Експлуатаційна придатність закінчених будівництвом об'єктів.
21. ДБН В.1.2-4:2019 Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (ДСК).
22. ДСТУ 7098:2009 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Ліквідування надзвичайних ситуацій та їх наслідків. Загальні положення.